

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Анотація. У статті наведені можливі сучасні підходи до ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій для активізації пізнавальної діяльності студентів під час навчального процесу при вивченні іноземних мов. Наведено основні задачі, що вирішує ІКТ в навчальному процесі. Проаналізовані основні засоби комп'ютерних технологій в організації навчання, виділені їх основні переваги та недоліки, а також особливості застосування. Виокремлені основні види десктопних програм для вивчення іноземних мов: програми-тренажери, програми-словники, навчально-ігрові та контролюючі програми. Також розглянуті основні моделі «електронних перекладачів», якими часто користуються студенти при виконанні завдань: синтаксична та семантична.

Акцентовані суттєві переваги використання Інтернет-технологій як найбільш зручного засобу ІКТ: простий, швидкий та безкоштовний доступ до більшості навчальних ресурсів з будь-якого персонального комп'ютера, що підключений до мережі Інтернет. Відзначено найпопулярніший вид застосування ІКТ — дистанційне навчання, що реалізується виключно за умови можливості доступу до Інтернету. Дистанційне навчання є особливою формою організації навчального процесу, яка дозволяє студентам, що з об'єктивних причин не можуть відвідувати заняття, віддалено здобувати повноцінну вищу освіту.

Ключові слова: активізація пізнавальної діяльності, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), програмне забезпечення (ПЗ), Інтернет, іноземні мови, студент, навчальний процес, дистанційне навчання.

Using the information and communication technologies for intensification of students' cognitive activity at learning foreign languages

Annotation. In this article the possible new approaches to the effective use of the information and communication technologies for the intensification of students' cognitive activity in the educational process at learning foreign languages are given. The basic problem that solves ICT in the educational process are given. The basic tools of computer technologies in the education are analyzed, their main advantages and disadvantages, and application features are shown. The main types of desktop programs for learning foreign languages are shown: training programs, dictionaries, educational, game and control programs. Also, the basic models of «machine translation» which is often used by students when performing tasks are analyzed: syntactic and semantic.

The significant advantages of Internet technologies as the most convenient means of ICT are accented: simple, fast and free access to most learning resources from any PC connected to the Internet. The most popular type of using the ICT — distance learning implemented only if access to the Internet is possible are marked. Distance learning is a special form of the educational process that allows students who can not attend classes for objective reasons remotely gain complete higher education.

Key words: intensification of cognitive activity, information and communication technologies (ICT), software, Internet, foreign languages, student, educational process, distance learning.

Постановка проблеми. На всіх етапах розвитку освіти перед суспільством стояла задача накопичення, обробки та обміну інформацією. В наш час освіта переживає складний і суперечливий процес модернізації, що полягає в адаптації до сучасних умов суспільства. Це зумовило формування нових підходів до навчання та оцінювання рівня знань студентів. Такі зміни викликають проблеми відбору та систематизації навчальної інформації, пошуку найбільш ефективних способів її засвоєння.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. На думку вчених, пізнавальна активність виступає як умова формування у студентів потреби в знаннях, оволодіння вміннями інтелектуальної діяльності, самостійності, забезпечення глибини і міцності знань [1].

Дослідження проблеми комунікаційних технологій охоплює тривалий період, який простежується в історії інформаційних революцій, що знайшли відображення в роботах А. Ракитова, К. Коліна [2], Д. Белла, Р. Юсупова, В. Котенко [3] та ін. На сучасному етапі розроблено специфічний напрямок у викладанні — медіаосвіта (А. Федоров, А. Шариков, А. Новикова). Використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітній сфері активно презентує на своїх сторінках науковий журнал «Історичні, філософські, політичні та юридичні науки, культурологія та мистецтвознавство. Питання теорії і практики».

Інформаційно-комунікаційні технології — це комплекс об'єктів, дій і правил, пов'язаних з підготовкою, переробкою і доставкою інформації при персональній, масовій та виробничій комунікації, а також всі технології і галузі, що інтегрально забезпечують перераховані процеси. ІКТ дають змогу представити матеріал за допомогою комп'ютера і використання мультимедіа, а також діагностувати рівень компетентності студентів за рейтинговими оцінками. Використання ІКТ впливає на розвиток мислення студентів, формування вміння приймати рішення в складних ситуаціях, формування інформаційної культури.

Постановка завдання. Необхідно розкрити та проаналізувати можливі засоби інформаційно-комунікаційних технологій для активізації пізнавальної діяльності студентів при вивченні іноземних мов в умовах сучасної освітньої модернізації.

Виклад основного матеріалу. Основні задачі, що вирішує ІКТ в навчальному процесі:

- забезпечення гнучкості навчального процесу;
- індивідуалізація роботи студента;
- підсилення мотивації до навчання;
- підвищення продуктивності самостійної підготовки студентів;
- підвищення рівня організації викладання та контролю підготовки студентів.

Наразі розроблено багато десктопних програм, що дозволяють вивчати іноземну мову. Відповідно до мети, з якою вони застосовуються, їх можна класифікувати наступним чином:

- програми-тренажери — використовують для тренування вже набутих вмінь та навичок різного роду, закріплення пройденого матеріалу;
- програми-словники — використовують для перекладу з однієї мови на іншу, поповнення лексикологічного запасу;
- навчально-ігрові програми — використовують для створення навчальних ситуацій, в яких діяльність студентів реалізується в ігровій формі;
- контролюючі програми — використовують для контролю рівня знань та навичок студентів.

Функціонал навчального ПЗ дозволяє прослуховувати тексти та спостерігати відео супровід до них, здійснювати запис мови студента, контролювати рівень його знань. Робота в таких програмах дозволяє поповнювати словарний запас, здійснювати аудіювання, вдосконалювати навички вимови, виконувати граматичні вправи. Обов'язковою умовою повноцінного користування подібним ПЗ є наявність навушників та мікрофона. Курс

навчання розбитий на декілька рівнів складності. Найвідоміші навчальні програми: «Доктор Хіггінс», «Bridge to English», «Английский язык в три приема» та ін.

Як показує практика, студенти під час виконання завдань часто користуються «електронними перекладачами», такими, як Prompt, Pragma. Такі програми працюють на двох можливих моделях:

- 1) синтаксична модель — автомат розрізняє іменник та дієслово;
- 2) семантична модель — автомат розрізняє значення полісемантичних слів.

«Електронний перекладач» використовує комбінацію цих моделей для відбору найбільш підходящих еквівалентів. Проте такий «перекладач» не зможе замінити людину, оскільки аналіз тексту може виявитись недостатньо глибоким. Тому такий переклад часто виглядає кривим.

Але, на жаль, незважаючи на високий потенціал навчальних програм, вони досі лишаються не затребуваними в межах навчального закладу. Адже більшість подібних програм розраховані на індивідуальну роботу студентів. Користування такими програмами є доволі незручним процесом. По-перше, програмні продукти є комерційними та доволі маловідомими. По-друге, виникають складнощі з інсталяцією та підтримкою, адже навчальна програма має бути встановлена окремо на кожен персональний комп'ютер.

Альтернативним рішенням в застосуванні ІКТ в навчальному процесі є використання багаточисленних безкоштовних ресурсів в мережі Інтернет. Вагомою перевагою такого рішення є можливість кожного студента скористатись подібним ресурсом з будь-якого персонального комп'ютера, що підключений до Інтернету.

Нерідко в процесі навчання студенти користуються безкоштовними інтернет-словниками. Найпоширеніші з них Мультитран, Лінгво, Imtranslator (www.multitran.ru, www.lingvo.ru, www.imtranslator.net). Переваги електронних словників перед паперовими суттєві: велика лексична база термінів з різних сфер, швидкий пошук слів і словосполучень, безкоштовний доступ, швидкий переклад.

Суттєво покращеною точністю перекладів у порівнянні зі своїми аналогами володіє нещодавно модифікована система машинного перекладу Google. Ця система є нейромережевою і базується на принципах глибинного навчання. Нова система натренована лише на декількох мовних парах. Найкращі результати такого перекладу показала пара Англійська-Іспанська. Проте переклад людини-перекладача все-таки лишається точнішим від нейромережевого.

На жаль, серед більшості викладачів існує думка, що знання граматичної системи мови та наявність достатнього лексичного запасу — головні і достатні умови правильного мовленнєвого спілкування. Але практика показує, що оволодіння саме іншомовних розмовних навичок постає для студентів особливою проблемою. Така проблема зумовлена відсутністю іншомовного середовища, яке вкрай складно організувати в межах навчальної аудиторії національного вузу. Проте Інтернет дозволяє студентам спілкуватися з носіями іноземної мови в режимі реального часу. Вони можуть спілкуватися як в діалозі, так і влаштовувати веб-конференції з багатьма учасниками. Веб-конференція — технологія і інструментарій для організації онлайн-зустрічей та спільної роботи в режимі реального часу через Інтернет. Для реалізації веб-конференцій застосовують такі програми, як Skype, TrueConf, ooVoo, Сервіс відеоконференцій iMind, Google Hangouts. Ці програми забезпечують текстовий, звуковий та відеозв'язок через Інтернет.

Останнім часом особливої актуальності набули міжнародні екзамени TOEFL та IELTS. Це зумовлено зростанням зацікавленості в отриманні грантів на навчання закордоном серед студентів. Сайти www.toefl.ru та ielts.com.ua містять повну інформацію про екзамени та правила їх здачі, матеріали для індивідуальної підготовки, а також приклади самих тестів. Результати цих екзаменів стають основою для прийняття рішень про те, чи буде студент брати участь у програмах навчання чи стажування в закордонних вишах, де викладання ведеться іншою мовою.

Та найпопулярнішим видом застосування ІКТ є дистанційне навчання — інтерактивна взаємодія студента з викладачем [4, с. 142]. Дистанційне навчання є особливою формою організації навчального процесу, що поєднує в собі традиційні і нові інформаційні технології навчання, що базуються на принципі самостійного отримання знань. Дистанційне навчання стає в нагоді тоді, коли студент з об'єктивних причин не може відвідувати заняття. В такому разі навчальні матеріали йому можуть бути надані в електронному вигляді.

Однією з найпростіших Інтернет-технологій, що реалізує здійснення дистанційного навчання, є електронна пошта. При використанні електронної пошти основною формою спілкування є письмова, що унеможливорює використання інтонації, голосового тембру, ритму. Це є суттєвим недоліком такої форми навчання, оскільки ускладнюється процес сприйняття внутрішнього стану студента, його відношення до навчання. Проте використання електронної пошти може вирішити широкий спектр проблем. Так, електронна пошта може бути використана для пересилки навчальних матеріалів, виконаних домашніх завдань та для консультування з викладачем.

Нині існують спеціально розроблені програмні комплекси дистанційного навчання, що дозволяють здійснювати не лише навчання, а й контроль рівня знань студентів у режимі онлайн (Moodle, TrainingWare Class, Caroline LMS, STELLUS). На Інтернет-серверах ВНЗ розміщуються електронні підручники, методичні матеріали та слайд-лекції. Через Інтернет можна прослухати лекції, прийняти участь у веб-конференціях, зв'язатися з викладачем, пройти проміжні та підсумкові тести в режимі реального часу. Кожен студент та викладач має свій

особистий обліковий запис, вхід до якого здійснюється шляхом авторизації. Персональний рейтинг кожного студента фіксується в електронному журналі.

Особливої популярності набули навчальні сайти та навіть сайти-університети, що містять велику кількість безкоштовних фахових курсів, особливо з комп'ютерних спеціальностей. Найпопулярнішим ресурсом є Coursera (ru.coursera.org). Ресурс містить велику кількість онлайн-курсів від провідних вузів світу, таких, як Stanford та Мічиганський Університет. Онлайн-курс складається з лекційних та практичних занять та може бути доступний на різних мовах. Особливістю таких ресурсів є можливість отримання сертифікату чи навіть диплому про повноцінну вищу освіту по закінченню.

Висновок. Застосування ІКТ в процесі навчання здатне суттєво активізувати пізнавальну діяльність студентів, спричиняючи при цьому найбільш ефективне формування комплексу вмінь, що включає:

- пошукові вміння (робота з різними джерелами і видами інформації, довідковими даними);
- вміння аналізувати матеріал;
- вміння виділяти головне;
- вміння систематизувати набуті знання;
- вміння лаконічно відтворювати навчальний матеріал;
- рефлексивні навички;
- здатність до самоорганізації.

Наразі у студентів з'являється чітке розуміння необхідності попереднього опрацювання матеріалу. Інформаційно-комунікаційні технології дозволяють реалізувати диференційований підхід до кожного студента і зробити його роботу більш мобільною та ефективною.

Література:

1. Щекина Н. Б., Шварп Н. В. Приемы активизации познавательной деятельности студентов // Наука вчера, сегодня, завтра: сб. ст. по матер. XI междунар. науч.-практ. конф. № 4(11). – Новосибирск: СибАК, 2014.
2. Колин К. К. Гуманитарные проблемы информационной безопасности // Информационные технологии: приложение к журналу. 2007. № 12. С. 1-32.
3. История информатики и философия информационной реальности / под ред. Р. М. Юсупова, В. П. Котенко. М. : Академический проект, 2007. — 432 с.
4. Зубов А.В., Зубова И.И. Информационные технологии в лингвистике: учеб. пособие для студ. лингв. фак-тов высш. учеб. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2004. — С. 208.